

emcdda.europa.eu

ÖSSZEFOGLALÓ – KIEMELT TÉMA Politoxikománia: szerhasználati mintázatok és válaszok

Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja

Éves Jelentés 2009: A kábítószer-probléma Európában

Hírzárlat: 2009.11.5. – közép-európai idő szerinti 10:00 óra

Bevezetés

Ez a Kiemelt Téma a különböző legális és tiltott kábítószerek egyidejű vagy egymást követő használatát (politoxikománia) vizsgálja a serdülők, fiatal felnőttek és problémás kábítószer-használók körében¹. A kábítószer-használat ezen elterjedt mintájának különféle formáit és következményeit az iskolai és a normál népességben végzett felmérésekből származó, valamint a kábítószer-használat miatt kezelésre jelentkezőkre és a kábítószerekkel összefüggő halálesetekre vonatkozó adatok elemzése alapján mutatjuk be. A politoxikomániára adott európai válaszokról szóló áttekintés a szakirodalom figyelembevételével készült, célja pedig a leghatékonyabb beavatkozások felismerése.

A politoxikománia előfordulása a serdülők, a fiatal felnőttek és a problémás kábítószer-használók körében

A kábítószerek együttes használatának különböző okai lehetnek, és a jelenség különféle viselkedésmintákhoz kapcsolódhat. A kábítószereket a maximális pszichoaktív élmény érdekében olykor keverik. A második szer beadásának célja az is lehet, hogy ellensúlyozza valamelyik kábítószer negatív hatásait. A politoxikománia a kábítószerek hozzáférhetőségét és a használati mintázatokat is tükrözheti egy adott környezetben.

- Az alkohol- és egyéb kábítószer-fogyasztással foglalkozó európai iskolai projekt (ESPAD) 2003-as fordulóján 22 európai országból gyűjtött adatok szerint a 15–16 éves diákok valamivel több mint 20%-a számolt be arról, hogy a megelőző hónapban alkoholt és cigarettát egyaránt fogyasztott. További 6% jelezte kannabisz, valamint alkohol és/vagy cigaretta fogyasztását, 1% pedig a felsorolt szerek csoportja mellett még egy tiltott kábítószert használt (ecstasy, kokain, amfetaminszármazékok, LSD vagy heroin).
- A kannabiszhasználók esetében sokkal nagyobb volt az egyéb tiltott kábítószerek használatának valószínűsége, mint a 15–16 éves diákok normál populációjában. Ez különösen azokban az országokban jelentkezett, ahol a kábítószer-használat előfordulása alacsony szintű, mivel itt a kannabiszhasználat a szülői felügyelet hiányával és az iskolakerüléssel is összekapcsolódott.
- A fiatal felnőttek (15–34 évesek) kábítószer-használatára vonatkozó adatok kilenc országban mutatták azt, hogy a rendszeres alkoholfogyasztók vagy a nagyivók általában kétszer–hatszor nagyobb valószínűséggel használtak kannabiszt az elmúlt évben, mint a normál népesség, kokaint pedig kétszer–kilencszer nagyobb valószínűséggel használtak az említett időszakban.
- A normál népességben végzett felmérések megerősítik, hogy a kábítószer-használat együtt jár bizonyos életstílussal, és a célzott vizsgálatok aránylag magas szintű kábítószer-használatot tapasztaltak az éjszakai élet helyszínein. Sok európai országban kritikus tömegben vannak jelen a potenciális politoxikománok, akik

(¹) A problémás kábítószer-használat az EMCDDA definíciója szerint „intravénás kábítószer-használatot vagy a heroin, kokain és/vagy amfetaminok tartós/rendszeres használatát” jelenti.

rendszeresen és nagy számban gyűlnek össze a különféle éjszakai szórakozóhelyeken.

- A kezelésre jelentkező kábítószer-használó kliensek alapján következtetni lehet a problémás kábítószer-használók tágabb csoportjában tapasztalható profilokra és tendenciákra. A 2006-ban 14 európai országban kezelésre jelentkező, 260 000-nél is több kliens adatainak elemzése azt mutatta, hogy több mint felüknek saját bevallása szerint legalább két szerrel van problémája. A más körülmények között elvégzett vizsgálatok ugyancsak a politoxikománia magas előfordulási arányát erősítik meg a problémás kábítószer-használók körében.
- A kezelésre jelentkezők körében három fő politoxikomán profilt lehet megkülönböztetni: a heroin és a kokain (a cracket is beleértve) együttes használóit, a kokain és a kannabisz vagy az alkohol együttes használóit, illetve a kannabisz és az alkohol együttes használóit. A legnépesebb az első csoport, amely magában foglalta a marginalizálódott, más szereket is használó heroinhasználókat. A második csoport tagjai gyakran a büntető igazságszolgáltatáson keresztül vagy a társadalmi és családi hálózatok nyomására jutnak el a kezelésre. Ők többnyire férfiak és társadalmilag integráltak. A harmadik csoport tagjai – a kannabisz- és alkoholfogyasztók – fiatalabbak, sok esetben a családjukkal élnek és társadalmilag integráltak.
- Az Európában bejelentett, kábítószer okozta halálesetek többsége az opioidoknak, főként a heroinnak tulajdonítható. Az esetek túlnyomó részében több anyag is szerepet játszik. Ez tükrözheti a politoxikománia gyakoriságát a kábítószer-használók körében, valamint a túladagolás és a káros hatások kockázatának növekedését többféle szer egyidejű használata esetén. Több szer huzamos ideig tartó használata hosszú távon is ártalmas lehet a különböző szervrendszerekre, az erős alkoholfogyasztás pedig súlyosbítja a kábítószer intravénás használatával szerzett krónikus vírusos májfertőzés miatt fellépő májbetegséget. Úgy tűnik, hogy a kokainnal összefüggő miokardiális infarktus a dohányzással is összekapcsolható.

A politoxikomániára adott válaszok

- Az alkohol szinte minden politoxikomán használati mintában jelen van. A fiatalok számára általában ez az első, erős pszichoaktív és tudatmódosító hatásokkal rendelkező szer, széles körű hozzáférhetősége pedig a fiatal felnőttek szerkombinációiban is az alapvető kábítószerre teszi, különösen rekreációs körülmények között, valamint az intenzív, függő és absztinens kábítószer-használók körében. E jelentés megállapításai azt jelzik, hogy több olyan beavatkozásra lenne szükség, amely az alkohollal és az alkoholfogyasztással foglalkozik, piaci szinten és a társadalmi normák szintjén egyaránt.
- A piaci környezetet célzó dohány- és alkoholpolitikák – amilyen például az árképzésre és az értékesítésre, fogyasztásra vonatkozó korlátozások – hatással vannak ezen anyagok használatára és a kapcsolódó egészségügyi következményekre. Az iskolákban és azok környékén érvénybe léptetett szabályok megelőzhetik, mérsékelhetik vagy késleltethetik a tiltott szerek használatát. Ilyen politikák alkalmazásáról egyébként a legtöbb tagállamból beszámoltak.
- Azokban az országokban, ahol a kábítószer-használat aránya magasabb, az egészségügyi problémák túlnyomó része inkább a társadalmilag integrált szerhasználók nagy számának tulajdonítható, sem mint a számszerűen kevesebb, problémás kábítószer-használónak. Ez a „prevenció paradoxon”-ként ismert jelenség a megelőzési stratégiákra is kihat.
- A politoxikománia rekreációs helyszíneken, például klubokban, fesztiválokon vagy rave (elektronikus zenei) partikon való magas előfordulási aránya miatt a felsorolt közegek fontos helyszínei a megelőző és ártalomcsökkentő intézkedések végrehajtásának. A leggyakoribb válasznak a célzott tájékoztató kampányok számítanak. Bár a jelentések különféle más beavatkozásokról is beszámoltak, az

éjszakai életben előforduló politoxikomániára adandó válaszok terén még jócskán van lehetőség további fejlődésre.

- A problémás kábítószer-használók körében előforduló politoxikománia esetében általában ugyanazok a szolgáltatások és beavatkozási módok állnak rendelkezésre – ideértve az ártalomcsökkentést, a pszichoszociális és a gyógyszerekkel támogatott kezelést –, mint az egyetlen kábítószer használatához kötődő problémák esetében. A szakirodalom ugyanakkor kedvező fejleményekről számol be a kezelt kliensek, konkrétan az opiát helyettesítő kezelésben részt vevő kliensek politoxikomániájára vonatkozó ráták terén. A politoxikománia kezelése mindazonáltal továbbra is összetett, sok kihívást rejtő feladat marad a szakemberek számára.